

ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน
(ASEAN Political-Security Community -APSC)

1. ภาพรวม

- ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนเป็นกลไกสืบเนื่องจาก Bali Concord II (ซึ่งเดิมทีกลไกใช้คำว่า ASEAN Security Community) แต่ได้รับการก่อตั้งเป็นทางการภายหลังจากที่กฎบัตรอาเซียนมีผลบังคับใช้ในเดือนธันวาคม 2551 แม้ว่าประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนไม่เน้นการมี common foreign and security policy เหมือนสหภาพยุโรป แต่ประชาคมการเมืองและความมั่นคงพยายามที่จะหาจุดยืนร่วมกันในหลายเรื่องเพื่อสร้างฐานที่มั่นคงสำหรับสันติภาพ และเสถียรภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

2. เป้าหมายของประชาคมการเมืองและความมั่นคง

- ตามเอกสารแผนงานการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน อาเซียนได้ตกลงที่จะให้ประชาคมการเมืองและความมั่นคง มีเป้าหมายสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

2.1 ประชาคมที่มีกติกาและมีการพัฒนานิยามและบรรทัดฐานร่วมกัน (A rules-based community of shared values and norms) ซึ่งเป็น 2 หลักการที่ถ่วงดุลซึ่งกันและกัน กล่าวคือ 1) การไม่แทรกแซงกิจการภายใน และ 2) ส่งเสริม Community values

2.2 ประชาคมที่ทำให้ภูมิภาคมีความเป็นเอกภาพ มีความสงบสุข มีความแข็งแกร่ง พร้อมทั้งมีความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาความมั่นคงที่ครอบคลุมในทุกมิติ (A cohesive, peaceful and resilient region with shared responsibility for comprehensive security) ซึ่งเป็นความพยายามที่จะส่งเสริมให้อาเซียนพึ่งพาอาศัยกลไกของตนมากขึ้นในการแก้ไขปัญหาและความท้าทายต่างๆ ในภูมิภาค (อีกทั้งเป็นประเด็นที่อินโดนีเซียผลักดันมากที่สุด)

2.3 ประชาคมที่ทำให้เป็นภูมิภาคที่มีพลวัตและมองไปยังโลกภายนอกที่มีการรวมตัวและลักษณะพึ่งพาซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น (A dynamic and outward looking region in an increasingly integrated and interdependent world) ซึ่งสะท้อนถึงการที่อาเซียนยอมรับว่าไม่ควรมุ่งเพียงเรื่องภายใน แต่เน้นการสร้างหุ้นส่วนกับโลกภายนอกให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

3. สถานะล่าสุด

- ปัจจุบันเสาการเมืองและความมั่นคงอาเซียนมีความคืบหน้าในการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสานท่าทีมากยิ่งขึ้นในเรื่องที่มีนัยทางนโยบายและการเมืองของภูมิภาค โดยการดำเนินการขับเคลื่อนเสาการเมืองและความมั่นคงอาเซียน จัดตั้งโดยคณะมนตรีประชาคมการเมืองและความมั่นคง ซึ่งประชุมปีละ 2 ครั้งเป็นอย่างน้อย

- ประเด็นที่ประชาคมฯ ให้ความสำคัญใน 1-2 ปีที่ผ่านมาคือการส่งเสริมให้กลไกอาเซียนต่างๆ กล่าวคือ sectoral bodies เน้นการประสานงานเพื่อแก้ไขปัญหาของ cross-cutting issues ซึ่งเป็นประเด็นที่คาบเกี่ยวกับกลไกต่างๆ ในการนี้ ตัวอย่างสำคัญที่ประชาคมฯ กำลังพิจารณาอย่างต่อเนื่องคือ ความเสี่ยงของการส่งเสริมความเชื่อมโยงในภูมิภาคหรือ inherent risks of enhanced ASEAN connectivity ซึ่งรวมถึงอาชญากรรมข้ามชาติ และผลกระทบทางด้านลบต่างๆ เช่น ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และปัญหาสาธารณสุข ซึ่งเป็น non-traditional security issues แบบหนึ่ง

4. พัฒนาล่าสุดในประเด็นที่สำคัญ

4.1 สนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia Nuclear Weapon-Free Zone-SEANWFZ) อาเซียนอยู่ระหว่างการหาข้อสรุปการเจรจากับประเทศผู้มียุทธนิวเคลียร์ (NWS) ในพิธีสารแนบท้ายสนธิสัญญา ซึ่งจะนำไปสู่การลงนามโดย NWS ต่อไป

4.2 สนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia-TAC) ได้รับความสนใจจากประเทศนอกภูมิภาคมากขึ้น ปัจจุบันมีประเทศภาคีทั้งสิ้น 30 ประเทศ ซึ่งรวมทั้ง สหรัฐอเมริกา จีน เกาหลีเหนือ และเกาหลีใต้ เป็นต้น ล่าสุด บราซิลกำลังดำเนินการภายในเพื่อภาคยานุวัติสนธิสัญญาฯ และสหราชอาณาจักรประสงค์ที่จะเข้าเป็นภาคีสนธิสัญญาฯ นอกจากนี้ประเทศอัครภาคีอยู่ในระหว่างการให้สัตยาบันพิธีสารฉบับที่ 3 แก่สนธิสัญญาเพื่อให้สหภาพยุโรปเข้าเป็นภาคีสนธิสัญญาฯ ได้

4.3 อาชญากรรมข้ามชาติ ไทยมีส่วนสำคัญริเริ่มให้อาเซียนให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้นกับการหามาตรการแก้ไขปัญหาอันเนื่องมาจากผลกระทบทางลบจากการส่งเสริมความเชื่อมโยงในอาเซียน เช่น ความท้าทายจากอาชญากรรมข้ามชาติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ปัญหายาเสพติด ซึ่งเป็นเรื่องให้อาเซียนให้ความสำคัญ และการค้ามนุษย์ และการฟอกเงิน ซึ่งเป็นประเด็นที่ไทยถูกโจมตีโดยสหรัฐฯ และ Financial Action Task Force (FATF) ทั้งนี้ เป้าหมายระยะยาวคือการมีระบบการคุ้มกันประชาคมอาเซียนที่มีความเชื่อมโยงมากยิ่งขึ้นจะมีผลกระทบทางลบหรือผลข้างเคียงจากความเชื่อมโยง

4.4 การส่งเสริมสันติภาพในภูมิภาค ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 20 เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2554 มีมติให้จัดตั้งสถาบันอาเซียนเพื่อสันติภาพและความสมานฉันท์ เพื่อทำการวิจัยและส่งเสริมการสร้างสันติภาพในอาเซียน

4.5 ความมั่นคงทางทะเล เป็นประเด็นที่ประเทศนอกภูมิภาคให้ความสนใจ ซึ่งอาเซียนเองจะต้องรักษาความเป็นแกนหลัก หรือ Centrality ในเรื่องนี้ให้ได้

4.6 สิทธิมนุษยชน คณะกรรมาธิการระหว่างรัฐบาลอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ASEAN Intergovernmental Commission on Human Rights- AICHR) ซึ่งเป็นองค์กรที่ไทยมีส่วนร่วมสำคัญในการจัดตั้งอยู่ในระหว่างการจัดทำปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เพื่อจะนำไปสู่การสร้างกลไก เช่น สนธิสัญญา และอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องในอนาคต

5. ประเด็นสำคัญของไทยผลักดันในการสร้างประชาคมการเมืองและความมั่นคงต่อไปในอนาคต

- ส่งเสริมค่านิยมของประชาธิปไตย ธรรมภิบาล และหลักการนิติธรรมในอาเซียน โดยมุ่งเน้นประโยชน์ของประชาชนเป็นที่ตั้ง
- ส่งเสริมความร่วมมือกับภาคประชาสังคมในงานของประชาคมการเมืองและความมั่นคง โดยใช้หัวข้อการหารือเป็นตัวตั้งในการเชิญองค์กรที่มีใช้ของรัฐบาล ในการแก้ไขปัญหา non-traditional threats เช่น เรื่องการบริหารจัดการภัยพิบัติ อาชญากรรมข้ามชาติ เช่น การค้ายาเสพติดและการค้ามนุษย์ เป็นต้น และมุ่งดำเนินภารกิจทางมนุษยธรรมมากกว่าด้านการเมือง
- ส่งเสริมให้มีความโปร่งใสมากขึ้นระหว่างฝ่ายกลาโหมอาเซียน โดยการแลกเปลี่ยนข้อมูลเรื่อง arms modernization และการส่งผู้สังเกตการณ์ในการซ้อมรบ ควรมีความร่วมมือกันให้มากยิ่งขึ้นในเรื่องการบริหารจัดการภัยพิบัติและการปฏิบัติการรักษาสันติภาพ
- ส่งเสริมความร่วมมือของอาเซียนในการแก้ปัญหาร่วมกัน เช่นในเรื่องของ (1) ปฏิบัติการรักษาสันติภาพ (2) การบริหารจัดการภัยพิบัติ โดยเฉพาะการจัดทำระบบและยุทธศาสตร์บูรณาการโดยประสานการทำงานของฝ่ายพลเรือน ฝ่ายกลาโหมอาเซียน และสำนักเลขาธิการอาเซียน และ (3) การส่งเสริมความมั่นคงทางทะเลและการปราบปรามโจรสลัด

กองอาเซียน 1

กรมอาเซียน

ตุลาคม 2555